FYRNYTT

Nyhetsbrev från Morups Tånge Fyrsällskap Oktober 2017

Framtidsutsikter av Morups Tånge

Som vi tidigare meddelat har Falkenbergs kommun köpt fastigheten Morups Lyngen 2:10 där fyren Morups Tånge är belägen. Avtalet är undertecknat av parterna och Lantmäteriet har haft förrättning .

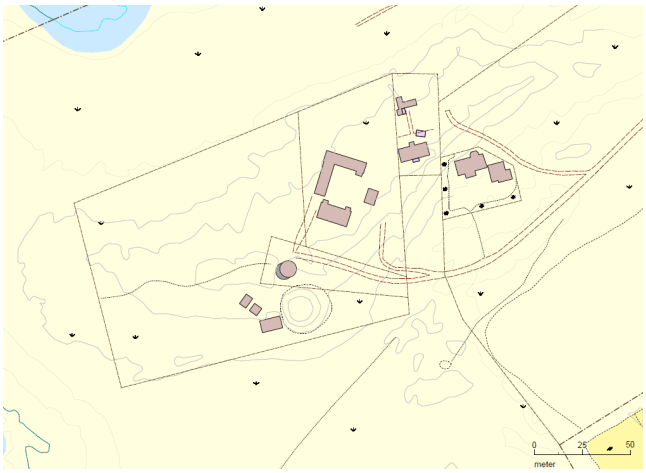

Kommunen har tillträde från och med 1 januari 2018 och under hösten har Morups Tånge Fyrsällskap har haft ett möte med Falkenbergs kommun för att undersöka möjligheterna att få disponera byggnaderna på fastigheten. Under mötet berättade kommunens representant att byggnaderna kommer att renoveras och att det är Samhällsbyggnadsavdelningen som ansvarar för det.

Uthyrningen ligger under Kultur och fritid och Morups Tånge Fyrsällskap kommer att bli kallad till ett möte under senare delen av 2017 eller början av 2018, för att diskutera möjligheten att hyra/disponera fastigheterna.

Morups Tånge Fyrsällskap har planer att använda den stora byggnaden för utställningar och biljettförsäljning vid visningar av fyren. Vi skulle också vilja ha möjligheten att servera varma drycker med tilltugg vid ruskigt väder. I en av de mindre byggnaderna är tanken att anordna ett fiskerimuseum med fiskeredskap från fiskenäringen från Glommen.

Planerna är många, och nu hoppas vi bara att kommunen är tillmötesgående. Naturligtvis kommer även andra föreningar disponera byggnaderna tillsammans med Morups Tånge Fyrsällskap

Vi ser med tillförsikt fram emot mötet med Falkenbergs kommun.

Göte Johansson, ordf. Morups Tånge Fyrsällskap

I detta nummer:

- Framtidsutsikter av Morups Tånge
- Sjöfartens behov av säkra farleder
- Föreningsmässa i Glommen
- Hur långt ser man från fyren?

Visning av Morups Tånge Fyr

Vi tar gärna emot skolor, företag eller enskilda grupper för visning av fyren. Ange önskemål om tidpunkt och antal personer.

Tills vidare genomförs dessa visningar enbart under helger.

Gör din beställning via vår hemsida:
www.morupstange.se

Gamla bilder från Morups Tånge!

Om du har gamla bilder från fyren eller dess omgivning skulle vi väldigt gärna ta del av kopior av dessa.

Fotografera av/ kopiera bilden och lägg gärna till lite uppgifter om bilden t ex personer/årtal/händelse

Skicka bild till morupstange@gmail.com

”Heidenstammaren”

Det skedde en kraftig expansion av den internationella sjöfarten och utrikeshandeln från 1850 till 1870 samtidigt som staten införde administrativa och byråkratiska lättnader för näringslivet och rederierna. Fartygens större och alltmer dyrbara laster ställde ökade krav på sjösäkerhet. Detta medförde att fyr- och lotssystemet kraftigt byggdes ut under senare delen av 1800-talet. Samtidigt genomfördes avsevärda tekniska förbättringar av landets fyrar för att klara den ökande belastningen på landets farleder.

En av huvudmännen bakom den kraftiga utbyggnaden och de tekniska förbättringarna var ingenjören Nils Gustaf von Heidenstam som 1858 utnämndes till överfyringenjör för lotsväsendet. Staten gav frikostiga lån för att uppföra de dyra, tunga och komplicerade fyrbyggnaderna som ofta uppfördes på otillgängliga platser. Under denna tid anlades de flesta bemannade fyrplatserna i Sverige. Ett stort problem var att de flesta fyrar vid denna tid var tunga stenkonstruktioner som var svåra och kostsamma att uppföra. En annan nackdel med stenfyrarna var att de inte kunde uppföras på sand eller på mark som var instabil. Heidenstam påbörjar därför ett arbete för att utveckla en lättare fyrkonstruktion av fackverk i järn. De första fyrarna av denna typ täcktes med trä. För att kunna uppföra fyrarna på lös sand borrades stora järnskruvar ner i marken så att fyren kunde fästas vid dessa. Heidenstam kom att vidareutveckla fyren som han uppfört på Gotska sandön till den fyr som vanligtvis kallas ”Heidenstammare”.

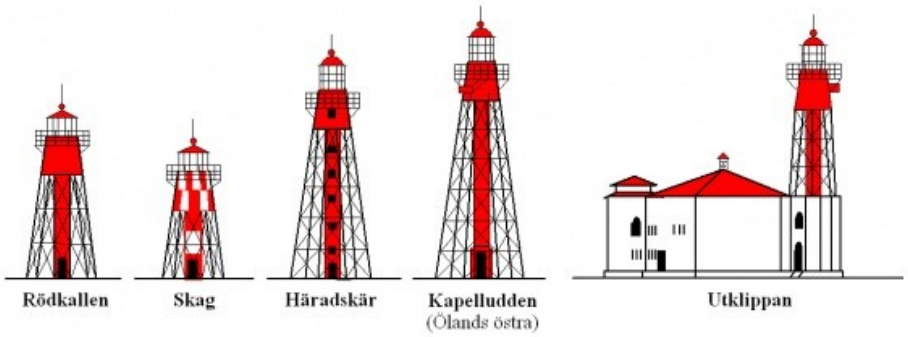

Fyren består av ett helt öppet järntorn av fackverk. Fördelarna med fyrtypen var många, den var lätt att transportera och demontera och betydligt billigare att tillverka och uppföra än de gamla stenfyrarna. Den kunde tillverkas på vanliga mekaniska verkstäder och skeppsvarv i närheten av den plats de skulle placeras, vilket förkortade anläggningstiden avsevärt. Under denna period byggdes även fyrar som kläddes med valsade plåtar samt fyrar av trä eller tegel. Dessutom uppfördes ett flertal bostadshus i trä, sten eller tegel med fyrtornet på taket eller på gaveln av huset.

Mistsignalering

För att ge ledning för skepp och fartyg i dimma har olika typer av ljudsignalanordningar, så kallade mistsignaler, använts. För att lösa uppgiften med att hitta en optimal ljudanordning provades många olika tekniska lösningar. Signalen skulle vara regelbunden och höras tillräckligt långt över havet utan att vara alltför personalkrävande och dyr i drift. Den första klockstapeln med en klocka för mistsignalering som uppfördes i Sverige var Nidingen 1766. Den är också den äldsta kända i världen som uppförts på en fyrplats. Idag finns få klocktorn kvar men på Måsknuv i Haninge kommun finns ett klocktorn som uppfördes 1900. Klockan satt ursprungligen på Pater Noster fyrplats, där den var i bruk mellan 1869 och1897. På klockan finns en inskription samt en dikt av den mångsysslande fyringenjören, arkitekten och ämbetsmannen Albert Theodor Gellerstedt. Från 1860-70-talen används gonggongar, vilka så småningom kom att ersättas av kanoner. På Vinga fyrplats finns två signalkanoner bevarade.

På Allmänna konst- och industriutställningen år 1897, vanligen kallad Stockholmsutställningen, visades en mistsignalapparat som sedermera sattes upp på Svartklubbens fyrplats. Ett mistmaskinhus från 1909, där signalen drevs med komprimerad luft, finns kvar på Tylö.

Nästa tekniska lösning var knallsignalapparater vilka monterades på fyrtorn. De kom att användas ända in på 1950-talet. En stor förändring innebar ingenjören H. Rudbergs uppfinning av tyfonen år 1921 som vidareutvecklades av Kockums mekaniska verkstad i Malmö. Tyfonen är en luftdriven membransändare som var energisparande i förhållande till det erhållna ljudet. En tyfon finns bevarad på Ölands norra uddes fyrplats. I och med att fyrplatserna elektrificerades i slutet av 1920-talet introducerades den tyska nautofonen som är en elektrisk membransändare. Fyrarna och fyrväsendets vidareutveckling hänger starkt samman med den framstående tekniska och industriella utvecklingen i Sverige under slutet av 1800-talet och början på 1900-talet.

Från fyrskepp till kassunfyrar

De landbaserade fyrarna gav inte alltid tillräcklig ledning för sjöfarten. Därför placerades fyrskepp, som förankrades med en kätting i botten, vid farliga grund och svårnavigerade farleder. År 1831 placerades det första fyrskeppet ut vid Falsterborev (1831–1872) vilket följdes av ett tjugotal fartyg. Fyrskeppen avvecklades successivt från 1920-talet fram till år 1972. Fyrskeppen var bemannade och den höga kostnaden för personal, teknik och fartyg på- skyndade utvecklingen av kassunfyrar. Kassuntekniken innebär att en låda av betong byggs, vilken därefter bogseras till platsen där fyren skall stå. Kassunen fylls med sand eller sten och den bottenfasta fyren konstrueras färdigt på platsen. När den första kassunfyren i Sverige uppfördes utanför Trelleborg 1930, inleddes en ny fas i fyrbyggnadshistorien. Fyrskeppen och kassunfyrarna kom att bli särskilt viktiga för vintersjöfarten för till exempel industrierna och malmtransporterna i Norrland. De bottenfasta fyrarna har sedan utvecklats vidare av fyringenjören Robert Gellerstad, som konstruerade teleskopmetoden, med varandra förskjutbara kassuner. Fyrarna kunde därmed framställas på land för att sedan fyllas med singel på plats. Ny teknik och navigationsutrustning har fått till följd att kustfyrarnas betydelse för sjöfarten har minskat.

(utdrag ur Kulturfastighetsutredningen 2009)

Föreningsmässa i Glommen

Den 30 september samlades företrädare för de tiotal föreningar som är aktiva i Glommen till en föreningsmässa. Morups Tånge Fyrsällskap tog chansen att presentera sig där. Vi informerade om verksamheten och erbjöd besökarna medlemskap i föreningen. Sex nya medlemmar hälsades välkomna!

Reino Larsson och Göte Johansson informerade om Morups Tånge Fyrsällskap.

Hur långt ser man från fyren?

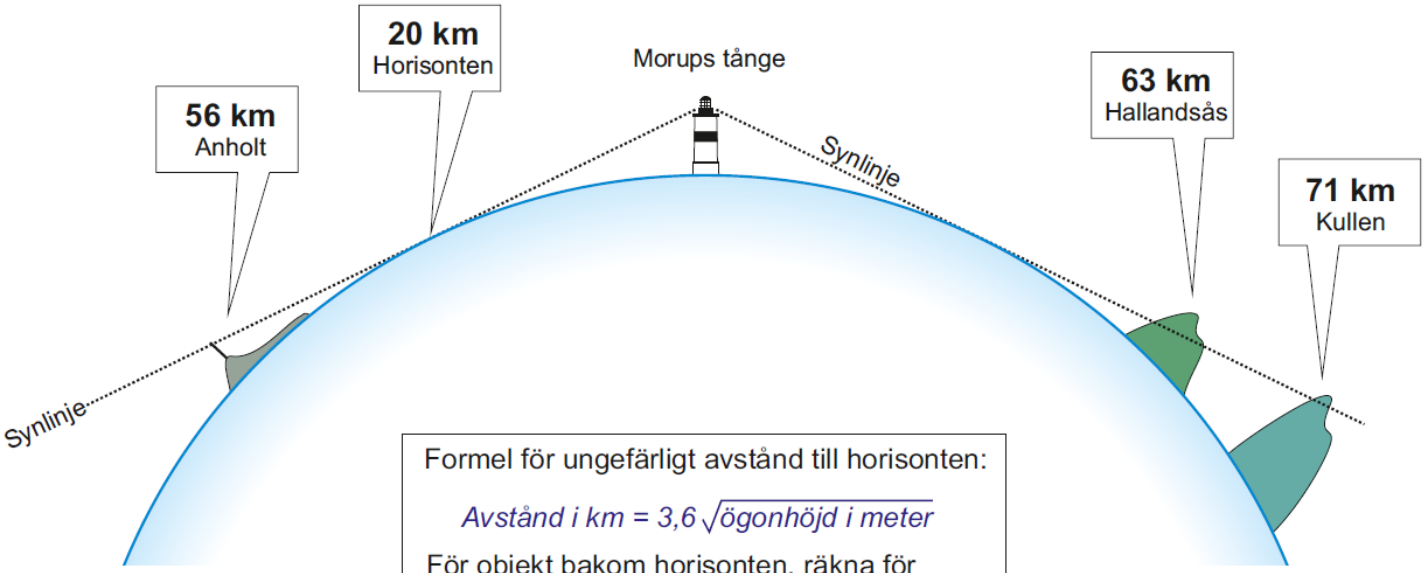

Formel för ungefärligt avstånd till horisonten:

Avstånd i km = 3,6 $\sqrt{\text{ögonhöjd i meter}}$

För objekt bakom horisonten, räkna för dess höjd och addera avstånden.

Avståndet till horisonten beror på hur högt man står och jordens rundning. Sedan hjälper ljusbrytningen i atmosfären till så att man ser lite runt horisonten också.

Man kan också se toppen på höga objekt på andra sidan horisonten.

Uppe i **Morups tånge** fyr är ögonhöjden drygt 27 meter över havet.

Horisonten är då ca 20 km bort.

Anholt syns inte härifrån, men toppen på radartornet där, 94 meter över havet, är precis över horisonten.

På **Hallandsåsen** syns höjder som är högre än 100 meter över havet, men inte **Hallands Väderö** som är för låg.

På **Kullen** kan endast högsta punkten Håkull (187,5 meter över havet) skymtas vid mycket klar sikt. Liknar då en liten ö härifrån.

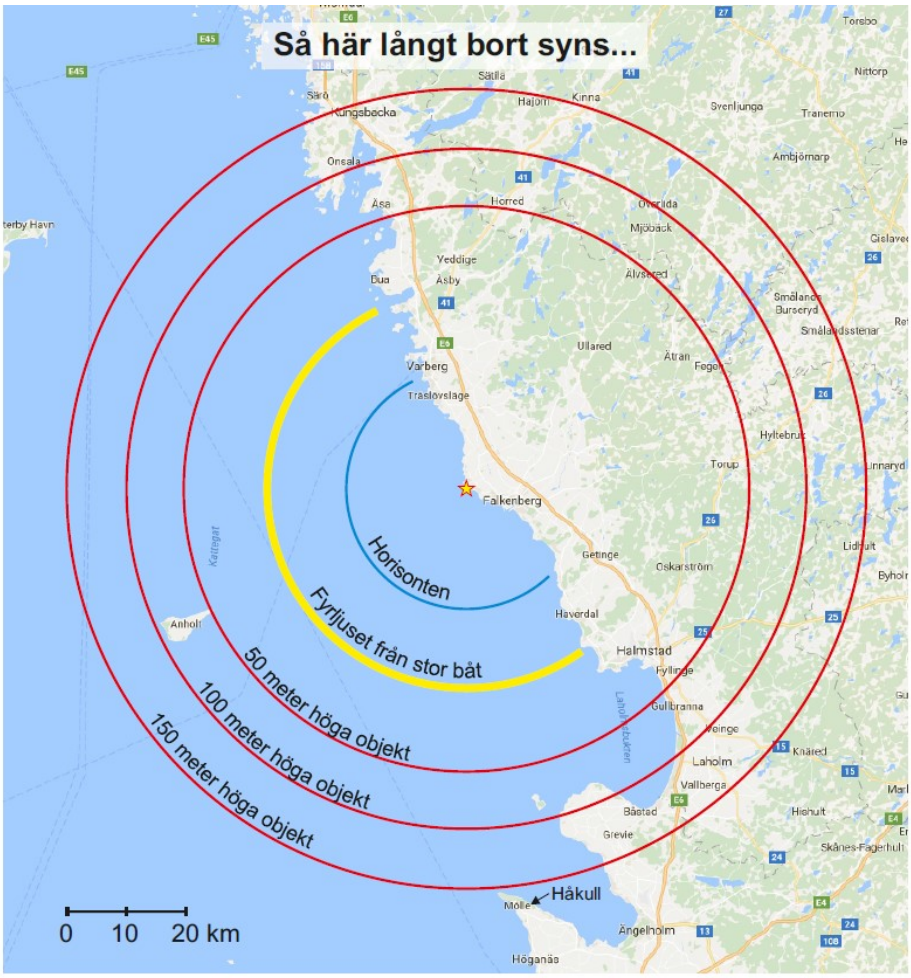

Christopher Enckell